הניזקין פרק חמישי גיטין

ורבי שמעון היא דדריש טעמא דקרא. לא פליגי אלא היכא דאיכא נפקותא כגון גבי חובל (א) בגד אלמנה וגבי לא ירבה לו נשים וה"ג [א] משום הלי טעמא שיימינן בדמזיק: **ורבי תימא בי היכי דרבי מפיק בו'.** פי' בקונטרס משום מילתא אחריתי קאמר ולא טעמא לזיבורית הוא [ב] ונראה לפרש [ג] דה"ק דלא תימא על כרחך טעמא דיותר ממה שהאיש רוצה לישא ליתא [ד] דמיישינן לתיגא [ה] מדלא תקינו ליה רבנן כתובה מינה אם הקניטתו עד שגירשה [ו]:

משום חינא. פירש בקונטרס שיהיו האנשים נושאים מן בעיני הנשים וינשאו להם וקשה דבפרק הכותב (כתובות דף פד.) תנן ר' עקיבא אומר יתנו לכותב שבהם ואיכא דמפרש בגמ' לכתובת אשה משום חינא ולפירוש הקונטרס לא הוה ליה למיקריה כותב דאדרבה האיש כותב שלריך למצוא מן בעיני האשה ובפרק נערה (שם דף נב:) ובפ"ק דקדושין (דף ג:) קחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תתנו לאנשים בשלמא בנו בידו אלא בתו [ז] מאי עביד לה אלמא יותר הבעל מוצא לישא אשה ממה שהאשה מצא בעל ולעיל נמי [ח] יותר מהאנשים רוצה לישא אשה רוצה לישא ונראה כפר"ח דפירש משום חינא [ט] שיהו הכל קופצין עליה לישאה [י] והכי איתא בהדיא בירושל' דפיקרין [יא עו]:

ממאן אילימא מיתמי מאי איריא כו'. הכא לא שייך לשנויי דלעיל כתובת אשה מיקטריכא ליה והוא הדין כל מילי דהא קתני נזקין בעידית [יב] ואית ספרים דגרסי הכי אילימא מיתמי והתנן אין נפרעין כו' ופריך אנזקין ובעל חוב:

בקבלן. פי' בקונטרס שהתפיסה בנו מטלטלין בכתובתה והיא מסרתן לידו בתורת קבלנות [יג] והחזירתן לבנו וקשה דאמרינן בגט פשוט (ב"ב דף קעד.) דהיכא דנשא ונתן ביד אין לו למלוה על הלוה כלום [יד] ושמא היינו שלקח המעות מיד המלוה ונתן ללוה אף על גב דמשמע התם דבלשון תליא מילתא שמא תרוייהו בעינן [טו]:

אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד בו'. והכא מיירי בדלית ליה דאי אית ליה [טז] נזקין [יז] בעידית כיון שיש ממון ליתומין דאפילו מיירי בקטנים דלא מצי ערב לאישתעויי דינא בהדייהו מ"מ לא היה להם לגבות כי אם מן הזיבורית [יח] כיון דאית ליה נכסי ליתמי [יט] ובקונטרס פי' דהכא בדלית ליה דאי אית ליה הא קי"ל בגט פשוט (שם דף קעג.) המלוה מחיר על ידי ערב אין נפרעים מן הערב תחילה וקשה דהכא מיירי בקבלן: מלוה

[א] תניא בהדיא [1] מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א [א] מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק [ב] רבינא אמר לעולם מתני' ר"ע היא דאמר מדאורייתא בדמזיק שיימינן ור"ש היא [ג] דדריש טעמא דקרא ומה טעם קאמר מה טעם הניזקין שמין להן בעידית מפני תיקון העולם דתניא אמר [ד] ר"ש מפני מה אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנים ומפני החמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני חומס למחר ב"ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני מה אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ודירה נאה ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנו בחובי לפיכך אמרו בע"ח בבינונית אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לווין כתובת אשה בזיבורית דברי ר' יהודה ר"מ אומר בבינונית אמר ר"ש מפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית [ה] שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא [ו] דבר אחר [ז] אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציאה אלא לרצונו מאי דבר אחר וכ"ת כי היכי דכי מפיק לה איהו תקינו לה רבנן כתובה מינה כי נפקא איהי נמי ליתקני ליה רבנן כתובה מינה ת"ש אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו אפשר דמשהי לה בגיטא: כתובת אשה בזיבורית: אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא אמרן אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל מילי נמי דהא [ח] תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה לעולם מיתמי וכתובת אשה איצטריכא ליה ס"ד אמינא [ט] משום חינא אקילו רבנן גבה קמ"ל אמר רבא ת"ש ר"מ אומר כתובת אשה בבינונית ממאן אילימא מיתמי לית ליה לר"מ הא דתנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה מכלל דרבנן סברי בזיבורית לא לעולם מיתמי ושאני כתובת אשה משום חינא אמר אביי ת"ש הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ממאן אילימא מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל הני נמי אלא לאו מיניה אמר רב אחא בר יעקב הכא במאי עסקינן כגון שנעשה ערב לנזקי בנו לבעל חוב בנו ולכתובת כלתו והאי כי דיניה והאי כי דיניה ניזקין ובעל חוב דמחיים גבו איהו נמי כי מגבי כמחיים מגבי כתובת אשה דלאחר מיתה גביא ולאחר מיתה ממאן גביא מיתמי איהו נמי כי מגבי כלאחר מיתה מגבי ותיפוק ליה דערב דכתובה לא משתעבד בקבלן הניחא למאן דאמר קבלן אף על גב דלית ליה נכסי ללוה משתעבד שפיר אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר איבעית אימא בדהוו ליה ואישתדוף ואיבעית אימא כל לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה [יט] איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד קבלן

[ב] תניא בהדיא [1] מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א [א] מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק [ב] רבינא אמר לעולם מתני' ר"ע היא דאמר מדאורייתא בדמזיק שיימינן ור"ש היא [ג] דדריש טעמא דקרא ומה טעם קאמר מה טעם הניזקין שמין להן בעידית מפני תיקון העולם דתניא אמר [ד] ר"ש מפני מה אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנים ומפני החמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני חומס למחר ב"ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני מה אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ודירה נאה ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנו בחובי לפיכך אמרו בע"ח בבינונית אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לווין כתובת אשה בזיבורית דברי ר' יהודה ר"מ אומר בבינונית אמר ר"ש מפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית [ה] שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא [ו] דבר אחר [ז] אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציאה אלא לרצונו מאי דבר אחר וכ"ת כי היכי דכי מפיק לה איהו תקינו לה רבנן כתובה מינה כי נפקא איהי נמי ליתקני ליה רבנן כתובה מינה ת"ש אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו אפשר דמשהי לה בגיטא: כתובת אשה בזיבורית: אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא אמרן אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל מילי נמי דהא [ח] תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה לעולם מיתמי וכתובת אשה איצטריכא ליה ס"ד אמינא [ט] משום חינא אקילו רבנן גבה קמ"ל אמר רבא ת"ש ר"מ אומר כתובת אשה בבינונית ממאן אילימא מיתמי לית ליה לר"מ הא דתנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה מכלל דרבנן סברי בזיבורית לא לעולם מיתמי ושאני כתובת אשה משום חינא אמר אביי ת"ש הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ממאן אילימא מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל הני נמי אלא לאו מיניה אמר רב אחא בר יעקב הכא במאי עסקינן כגון שנעשה ערב לנזקי בנו לבעל חוב בנו ולכתובת כלתו והאי כי דיניה והאי כי דיניה ניזקין ובעל חוב דמחיים גבו איהו נמי כי מגבי כמחיים מגבי כתובת אשה דלאחר מיתה גביא ולאחר מיתה ממאן גביא מיתמי איהו נמי כי מגבי כלאחר מיתה מגבי ותיפוק ליה דערב דכתובה לא משתעבד בקבלן הניחא למאן דאמר קבלן אף על גב דלית ליה נכסי ללוה משתעבד שפיר אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר איבעית אימא בדהוו ליה ואישתדוף ואיבעית אימא כל לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה [יט] איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד קבלן

[ג] מתני' דקתני במידי דאורייתא מפני תיקון העולם רבי שמעון שהיה תלמיד של רבי עקיבא [ד] אומרה: **דדריש.** נמי בעלמא טעמא דקרא בכבא מציעא (דף קטו.) גבי לא תחבול בגד אלמנה (דברים כד) דקאמר עשירה ממשכנין אותה: **מפני תיקון העולם.** כדקתני בברייתא שיאמר אדם למה אני גוזל כו': גזלן לא יהיה דמי חמסן יהיה דמי [ה]: **יולאה גרלונה כו'.** על כרחה בעל מגרשה: **מאי דבר אחר.** היכי הוא טעמא לכתובה למשקל בזיבורית: **וכ"ת.** כלומר מילתא אחריתי קאמר ולא טעמא לזיבורית הוא: **אפסר דמשהי לה.** ולא יהיב לה גיטא וכיון דלא אשהי מדעתיה גירשה: **אלא מיתמי.** כגון כתובת אלמנה: **משום חינא.** שיהו אנשים נושאין מן בעיני הנשים וינשאו להם: **ממאן.** קאמר כל הני דמתני': **אילימא מיתמי.** נזקין היכא דמית מזיק וגבי מיתמי מי גבי מעידית הא תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מזיבורית: **כגון שנעשה ערב כו'.** לעולם כתובה מיניה דיליה בבינונית וכולה מתני' בערב קמייתי שנעשה ערב לבנו לנזקו ולהלואתו ולכתובת אשתו לפורעה בשבילו אם לא יפרעה ולא פרעה ומתו וגבו מן הערב והכא ולאי אע"ג דלאו מיתמי גביא לא מגבינן לה אלא מזיבורית דהאי כי דיניה והאי כי דיניה: **נזקין וחוב.** דדייניהו ליפרע נמי מחיים של בן תביעתן אינה באה כלוקעים על היתומים לפיכך כשנפרעים מן הערב נפרעים ממנו כדין שהיו נפרעים מן הבן אם היה בחייהם והיו לו נכסים: **ממאן גביא.** אם היו לו לבן נכסים: **איהו נמי.** ערב: **לא משתעבד.** לפרוע דהכי פסקינן הלכתא לקמן בסמוך [ו]: **בקבלן.** שנעשה עליה קבלן שהתפיסה בנו מטלטלין לכתובתה והיא מסרתן לידו בתורת קבלנות [ז] והחזירתן לבנו: **הניחא למ"ד.** בב"ב בגט פשוט [ח]: **אית ליה נכסי ללוה.** בשעת הלואה דאיכא למימר עלייהו סמיך הערב הזה וגמר ושעבד נפשיה: **משתעבד.** ואם שטפו נהר אחרי כן נפרעין מן הערב: **מאי איכא למימר.** הא ודאי לית ליה נכסים לאותו הבן דאי הוו ליה נכסים לא היו פורעים מן הערב דתנן [ט] המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב (תחילה) ומוקמינן לא יתבע מן הערב תחילה: **בדהוו.** נכסים לבן בשעת מלוה: **ואשתדוף.** השתא: **לגבי בריה.** בשביל בנו: **דבריי הכל לא משתעבד.** אדאי דערב בעלמא הוא ועוד לאו מידי מסרה שלא הוציאה כלום משלה: קבלן

[ד] תניא בהדיא [1] מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א [א] מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק [ב] רבינא אמר לעולם מתני' ר"ע היא דאמר מדאורייתא בדמזיק שיימינן ור"ש היא [ג] דדריש טעמא דקרא ומה טעם קאמר מה טעם הניזקין שמין להן בעידית מפני תיקון העולם דתניא אמר [ד] ר"ש מפני מה אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנים ומפני החמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני חומס למחר ב"ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני מה אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ודירה נאה ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנו בחובי לפיכך אמרו בע"ח בבינונית אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לווין כתובת אשה בזיבורית דברי ר' יהודה ר"מ אומר בבינונית אמר ר"ש מפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית [ה] שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא [ו] דבר אחר [ז] אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציאה אלא לרצונו מאי דבר אחר וכ"ת כי היכי דכי מפיק לה איהו תקינו לה רבנן כתובה מינה כי נפקא איהי נמי ליתקני ליה רבנן כתובה מינה ת"ש אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו אפשר דמשהי לה בגיטא: כתובת אשה בזיבורית: אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא אמרן אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל מילי נמי דהא [ח] תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה לעולם מיתמי וכתובת אשה איצטריכא ליה ס"ד אמינא [ט] משום חינא אקילו רבנן גבה קמ"ל אמר רבא ת"ש ר"מ אומר כתובת אשה בבינונית ממאן אילימא מיתמי לית ליה לר"מ הא דתנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה מכלל דרבנן סברי בזיבורית לא לעולם מיתמי ושאני כתובת אשה משום חינא אמר אביי ת"ש הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ממאן אילימא מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל הני נמי אלא לאו מיניה אמר רב אחא בר יעקב הכא במאי עסקינן כגון שנעשה ערב לנזקי בנו לבעל חוב בנו ולכתובת כלתו והאי כי דיניה והאי כי דיניה ניזקין ובעל חוב דמחיים גבו איהו נמי כי מגבי כמחיים מגבי כתובת אשה דלאחר מיתה גביא ולאחר מיתה ממאן גביא מיתמי איהו נמי כי מגבי כלאחר מיתה מגבי ותיפוק ליה דערב דכתובה לא משתעבד בקבלן הניחא למאן דאמר קבלן אף על גב דלית ליה נכסי ללוה משתעבד שפיר אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר איבעית אימא בדהוו ליה ואישתדוף ואיבעית אימא כל לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה [יט] איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד קבלן

[ה] דלרבי עקיבא בדמזיק שיימינן: **ורבי שמעון היא.** מתני' דקתני במידי דאורייתא מפני תיקון העולם רבי שמעון שהיה תלמיד של רבי עקיבא [ד] אומרה: **דדריש.** נמי בעלמא טעמא דקרא בכבא מציעא (דף קטו.) גבי לא תחבול בגד אלמנה (דברים כד) דקאמר עשירה ממשכנין אותה: **מפני תיקון העולם.** כדקתני בברייתא שיאמר אדם למה אני גוזל כו': גזלן לא יהיה דמי חמסן יהיה דמי [ה]: **יולאה גרלונה כו'.** על כרחה בעל מגרשה: **מאי דבר אחר.** היכי הוא טעמא לכתובה למשקל בזיבורית: **וכ"ת.** כלומר מילתא אחריתי קאמר ולא טעמא לזיבורית הוא: **אפסר דמשהי לה.** ולא יהיב לה גיטא וכיון דלא אשהי מדעתיה גירשה: **אלא מיתמי.** כגון כתובת אלמנה: **משום חינא.** שיהו אנשים נושאין מן בעיני הנשים וינשאו להם: **ממאן.** קאמר כל הני דמתני': **אילימא מיתמי.** נזקין היכא דמית מזיק וגבי מיתמי מי גבי מעידית הא תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מזיבורית: **כגון שנעשה ערב כו'.** לעולם כתובה מיניה דיליה בבינונית וכולה מתני' בערב קמייתי שנעשה ערב לבנו לנזקו ולהלואתו ולכתובת אשתו לפורעה בשבילו אם לא יפרעה ולא פרעה ומתו וגבו מן הערב והכא ולאי אע"ג דלאו מיתמי גביא לא מגבינן לה אלא מזיבורית דהאי כי דיניה והאי כי דיניה: **נזקין וחוב.** דדייניהו ליפרע נמי מחיים של בן תביעתן אינה באה כלוקעים על היתומים לפיכך כשנפרעים מן הערב נפרעים ממנו כדין שהיו נפרעים מן הבן אם היה בחייהם והיו לו נכסים: **ממאן גביא.** אם היו לו לבן נכסים: **איהו נמי.** ערב: **לא משתעבד.** לפרוע דהכי פסקינן הלכתא לקמן בסמוך [ו]: **בקבלן.** שנעשה עליה קבלן שהתפיסה בנו מטלטלין לכתובתה והיא מסרתן לידו בתורת קבלנות [ז] והחזירתן לבנו: **הניחא למ"ד.** בב"ב בגט פשוט [ח]: **אית ליה נכסי ללוה.** בשעת הלואה דאיכא למימר עלייהו סמיך הערב הזה וגמר ושעבד נפשיה: **משתעבד.** ואם שטפו נהר אחרי כן נפרעין מן הערב: **מאי איכא למימר.** הא ודאי לית ליה נכסים לאותו הבן דאי הוו ליה נכסים לא היו פורעים מן הערב דתנן [ט] המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב (תחילה) ומוקמינן לא יתבע מן הערב תחילה: **בדהוו.** נכסים לבן בשעת מלוה: **ואשתדוף.** השתא: **לגבי בריה.** בשביל בנו: **דבריי הכל לא משתעבד.** אדאי דערב בעלמא הוא ועוד לאו מידי מסרה שלא הוציאה כלום משלה: קבלן

[ו] ר"ק ז. (נט:), [מתחילת הסוגיא עד כאן היא כולו בב"ק ו: ז:], [ז] [קדושין סח: וש"נ], [ח] [גר' הרי"ף והרא"ש ר"ש בן אלעזר אבל בשאלתות פ' משפטים סימן סב איתא א"ר שמעון מפני וכו' וכל"ן] וגר' רש"י ופר"ן, [ט] [יומות קיג. כתובות פו.], [י] יומות קיב:, [יא] [לעיל מח: וש"נ], [יב] לעיל לה. וש"נ, [יג] ב"ב קעד: ערכין כג.; [יבמות סב:], [יד] [ב"ק סב.], [טו] [דף נ.], [יז] בתוס' הרא"ש מביא לשון רש"י והחזירן. ועי' בזה במהר"ם מהרם שי"ף ופנ"י, [יח] [דף קעד:], [יט] ב"ב קנג., [כ] [וש"ע תוס' כתובות פד. ד"ה לכתובת], [כא] בדפו"ר והחזירן, [כב] בדפו"ר כאן הס"ד ואח"כ מתחיל דיבור אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר פ' בקונטרס וכו' ולפנינו תוקן ע"פ מהרש"ל ומהר"ם אמנם עי' בהגהות מים חיים בהגהות וחידושים,

מוסף תוספות

א. צריך למצוא נפקותא, ולא מסתבר לומר דנפק"מ בשוגג כיון דאדם מועד לעולם. ושמא. תוס' הרא"ש. ב. דכיון שהאשה יוצאה שלא ברצונה דינא הוי דליתקן לה בעידית כדי שלא יוציאנה. דכיון קרקעה. ג. שבא להחזיק טעם דזיבורית. תוס' הרא"ש. ד. [דר"יפו חכמים כח הנשים משום. תוס' הרא"ש. ה. שהרי תקנו לה כתובה. תוס' הרא"ש. ו. א"כ לתקנו רבנן דתשקול בינונית משום חינא. תוס' הרא"ש. ז. אי לא בעו לה. תוס' הרא"ש. ח. אמרינן. תוס' הרא"ש. ט. שימצאו הנשים חן בעיני האנשים. תוס' כתובות פד. ד"ה לכתובת (הכ'). י. [ד"מחמת שיפו כחן יהיה להן חן. תוס' הרא"ש (וע"ע רשב"ץ), כשיודעו שיש להן ממון. רשב"ץ. יא. בגמ' דאין נפרעין. תוס' הרא"ש. יב. דכולה מתניתין בחדא גוונא מיתוקמא או כולה מיניה או כולה מיתמי ואם איתא דכתובה ביתמי הוא הדין כולהו וא"כ נזיקין ובע"ח בעידית ובינונית. ריטב"ש. יג. אלא על הקבלן. רשב"ש. א"כ אפי' לית ל' נכסי ללוה משתעבד. תוס' הרא"ש. יד. לשון קבלנות והתפסת מטלטלי. תוס' הרא"ש. טו. רס"ל השתא אי הוו ל' בשעת הלואה השתא נמי אית לי'. ר"ן. טז. כדרך שהוא גובה מן היורשין. רשב"ש. יז. וראויים לפרוע אלא שהם קטנים. תוס' הרא"ש. אבל כשאין להם ליורשים לשלם כיון שלא נתחייבו לו נכסי היורשין כשבא לגבות מן הקבלן הר"ז נפרע מן הבינונית כדינו. רשב"ש.

מוסף רש"י

תניא בהדיא. דמן העידית דקאמר ר"ע ממזיק קלי (ב"ק ז.). **משום חינא.** שיהו מן האנשים בעיני הנשים לינשא להם (לעיל לה.) שיעלו האנשים מן בעיני הנשים ויהיו נשאות להן אלא מדאגנה להפסיד כתובתן (כתובות פד. ובערי"ז שם צז:). **ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד.** דמלוה קא עביד לאונס ולא מידי ממסר לה דהא לה יהיבי זוזי (ערכין כג:).

פסקי רי"ד

היא הגרועה שבקרקעות כמו זו בורית: **תניא א"ר** שמעון בן אלעזר מפני מה אמרה תורה הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנין והחמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל וחומס ולמחר ב"ד יורדים לנכסיי ונוטלים שדה נאה שלי וסומכין על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: **ומפני מה אמרו חכמים** ב"ח **בבינונית** כדי שלא יראה אדם דירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנה בחובי: אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לוין: **ומפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית** דיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא: וכתובת אשה בזיבורית אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא שנו אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית: אמר **רבינא** ת"ש מעיקרא דתקנתין יותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא ואי ס"ד מיתמי האי משום דיתמי הוא תיובתא: **איתמר ערב** דכתובה דברי הכל לא מישתעבד:

קבלן דבעל חוב. תרתי לחיובא איכא חדא דקבלן הוא ועוד דחסרייה ממונא: **מעיקרא דקנגפא.** משורש טעם התקנה דקתני מפני מה כתובה בזיבורית יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה: **היולא על היתומים.** שלוה אביהם: **שלחוב בו שבח.** שהתנה עם המלוה לגבות מעידית: **תדע.** דלא מהני תנאה לגבי יתומים דהא סתם בעל חוב בזיבורית ולגבי יתמי משתנה דינו: **מה דרכו של לוה להוליא.** לפרוע: **פחות שבכלים.** שמלאנו לא יפרע עידית: **דיון דדיניה מדאורייתא בעידית.** שהרי שיעבדה לו ונעשה קרקע זו ערב למלוה וערב משתעבד מה"ת[ה] דכתיב אנכי אערבנו (בראשית מג): **לגון שהיה זיבורים זו של מזיק בעידית של ניזק.** דמדאורייתא [ו]מיהא גבי: **ור' ישמעאל היא.** דאמר מדאורייתא בדניזק שיימינן ומפני תיקון העולם אמור רבנן בדמזיק שיימינן כדתנן במתני' וגבי יתמי אוקמוה אדאורייתא: **ולא אף על גב דכתיב עידית בשטרא.** ומיזמנתא דרבא: **מאי עידית.** דקתני הכא דאע"ג דכתבה בשטר הלואה אינו גובה ממנה כגון דשפלי עידית לאחר הלואה קפלה מלפניו שאינו יכול לגבות הימנה כגון שנטלוה מסיקין או נשדפה או שטפה נהר דבטל ליה לאחר שהתא בעל חוב דיניה מדאורייתא בזיבורית כדעולא [ו]דאמר עולא דבר תורה בעל חוב בזיבורית שנאמר [ז]בחוץ תעמוד והאיש וגו' מה דרכו של איש להוציא פחות שבכלים ומה טעם אמרו בע"ח בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לוין וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא אלא הכא כיון דדיניה מדאורייתא בעידית אפילו מיתמי נמי בעידית ולרבא והתני אברם חוזאה אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית [ח]ואפילו הן ניזקין והא ניזקין דינן מדאורייתא בעידית הכא במאי עסקינן כגון שהיתה עידית דניזק בזיבורית דמזיק ורבי ישמעאל היא דאמר [ט]מדאורייתא בדניזק שיימינן ומפני תיקון העולם תקינו רבנן בדמזיק וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא איני והתני [י]רבי אליעזר ניותאה אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית ואפילו הן עידית מאי אפילו הן עידית לאו אע"ג דכתיב עידית בשטרא לא מאי עידית שפאי עידית כדרבא דאמר רבא החוק זיבורית גובה מן העידית שפאי עידית גובה מן הבינונית וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא: אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית: בעי רב אחדבוי בר אמי יתומים שאמרו קטנים או אפילו גדולים תקנתא היא דעבוד רבנן גבי יתמי לקטנים עבוד רבנן לגדולים לא עבוד רבנן או דלמא משום דלא מסיק אדעתא דמלוה דמית לוה ונפלי נכסי קמי יתמי דהוה ליה נועל דלת הלכך אפילו גדולים נמי ת"ש [י]דתני אביי קשישא יתומין שאמרו גדולים וא"צ לומר קטנים ודלמא הני מילי לענין שבועה דגדול במילי דאבוה בקטן דמי אבל לענין זיבורית לא והלכתא יתומין

מצוה הוא דעבד ולא מידי חסרה. תרתי בעינן אבל היכא דלאו מצוה עבד ולא חסרה כגון שנעשה ערב אחר הישואין או [א]עבד מצוה וחסרה משתעבד: **פחות שבכלים.** וה"ה כשבא ליתן לו קרקע נותן לו פחות שבקרקעותיו דהיינו זיבורית אבל פחות שבכלים היינו מיטב כדאמרינן בפ"ק דב"ק (דף ז:) דכל מילי מיטב הוא:

ביון דדיניה מדאורייתא בעידית. גרלה [ב] דסבר [ב] שעבודא דאורייתא דאי דרבנן אע"ג דמיניה דידיה דייניה מדאורייתא בעידית מיתמי יהא בזיבורית כיון דמדאורייתא לא גבי כלל ומר זוטרא ואביי דסברי מיתמי מזיבורית צריך לומר דקסברי שעבודא לאו דאורייתא כדפרשינן במתניתין דאי לאו הכי [ג] מאי טעמא אפקעוה רבנן [ד] אי נמי לא פלוג רבנן בימתי [ה]: **מאי עידית שפאי עידית.** פירש בקונטרס מאי עידית דקתני הכא דאע"פ שכתבה בשטר הלואה אינו גובה ממנה כגון דשפלי עידית אחר הלואה קפלה מלפניו שאינו יכול לגבות הימנה כגון שנטלוה מסיקין או נשדפה או שטפה נהר דבטל ליה תגאיה ומהשתא הוה ליה לאהי בעל חוב לאגבויי זיבורית מדאורייתא ומשום נעילת דלת אמרו בבינונית וגבי יתמי אוקמוה אדאורייתא וכדרבא דאמר היכא דשפלי עידית לאחר היזק ועדיין יש לו עידית בינונית וזיבורית אבל שזו היתה יפה מאד גובה מבינונית דאזל ליה דייניה דאמר ליה אהיך נסתחפה שדך ומזלך גרם וקשה לר"ת דמאי עידית שפלי עידית משמע שסותר הא דקא אמר מאי לאו דכתב עידית בשטר ולפי' הקונטרס הוה ליה למימר הכא במאי עסקינן בשפלי עידית ועוד [ו] עידי עידית מאן דכר שמיה ועוד דפירש הקונטרס אאם נתקלקל עידי עידית לא יגבה מן העידית הנשארת אם כן הוועלת כאן של ניזקין אבל בינונית דכי האי גוונא פריך בפ"ק דב"ק (דף ז:) ועוד דרבא משמע התם (דף ח:) דאית ליה בשל עולם הן שמין גבי לאוכן שמכר כל שדותיו לשמעון [ז] ואם כן מאי עידי עידית שייך הכא דמעידי עידית דעבמא לא גבי מייניה ומפרש רבינו תם מאי עידית שפאי עידית כמו ובכל שפייס מרעיתם (ישעיה מט) דדרך שדות הטובות שאבל הנהר אסוף השדה שעל שפת הנהר ממש עומד למרעה בהמות וגרגיע מזיבורית מפני שהנהר שוטף תמיד מה שזורעים שם ואפילו הן עידית דקתני בברייתא היינו אפילו הן שפאי עידית אותה קרקע שמגבין יתומין אף על גב דגרגיעי מזיבורית [ח] וכדרבא דאמר היזק זיבורית גובה מן העידית אבל היזק שפאי עידית שהעמיד שם בהמותיו לרעות גובה מן הבינונית אבל אם בא נזקין לבהמי קיימי [ט] אבל הוה ליה כבעל חוב אע"ג דהעמיד שבא מדעת הבעלים: יתומין

(דף ח:) **דגדול לגבי מילי דאביו לקטן הוא.** ולא ידע מי פרעיה אבוה מי לא אבל לענין זיבורית אימא לך דטעמא משום דאמסו רבנן עליהו להעמידם על דין תורה הוא וקטנים ולא גדולים: במקוס

יג א מיי' פכ"ה מהל' מלוה ולוה הל' ג ד ופי"ז מהל' אישות הל' ט סמג עשין לד ומח טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף ח ב טוש"ע אה"ע סימן קב סעיף ו:

יד ב מיי' שם סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם:

טז ג טוש"ע ח"מ סימן קח סעיף יח:

טז ד מיי' פ"ח מהל' מזקי ממון הל' יא סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף כא וסימן מיט סעיף ג:

פסקי רי"ד

קבלן (דמלו' היה) [דבעל] חוב דברי הכל משתעבד קבלן דכתובה וערב דמלוה אתפליגו איכא למ"ד אע"ג דלית ליה נכסים ללוה משתעבד איכא למאן דאמר אי אית ליה לא משתעבד ואי לית ליה לא משתעבד והלכתא בבלהו משתעבד אע"ג דלית ליה לבר מערב דכתובה דאע"ג דאית ליה לא משתעבד מ"ט מצוה הוא דעביד ולאו מידי אחסריה: אמר מר **זוטרא בר רב נחמן משמיה דרב נחמן שטר חוב היוצא על היתומים אע"ג שכתבים בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית** והכי נמי סבר אביי ורבא פליג עליה ואמר גובה מן השבח כפי תנאו ועד כאן לא פליגי אלא כשהתנה זה התנאי על עצמו בחייו דרב נחמן סבר על עצמו הועיל תנאו אבל מיתמי לא גבי אלא בדייניהו מן הזיבורית ורבא סבר כיון דמיניה גבי עידית מדאורייתא כפי תנאו ה"ה הכי נמי (גבה) מן היתומים אבל אם כתב לו שיגבה ממנו מן העידית בחייו ובמותו הכל לפי תנאו וליכא מאן דפליג בהא שכיון ששיעבד לו העידית בפירוד בין בחייו בין במותו היאך מפקע עכשיו אחרי מותו: ובדין זה משנה הרב שיטתו. והלכתא כרבא דקי"ל כל אביי ורבא הלכה כרבא בר מינ"ל קג"ם: אין נפרעין מן היתומים וכו' בעי רבי **איבו בר אמי יתומים שאמרו קטנים או אפילו גדולים** ואסיק תלמודא והלכתא

מסורת הש"ס

א) ב"ק ח. [ב"ב קעה:], ב) [לעיל מח:], ג) בכת"י ליתא תיבת רבי, ד) כתובות לד. שבועות מב:, ה) [ב"ב קעג:], ו) צ"ל מהא. רש"ש, ז) בדפו"ר אדתני אלעזר, ח) [כתובות פז.], ט) ע' תוס' א' אות לט' ונתיבות המשפט סי' קב ביאורים סק"א,

תורה אור השלם

1. בְּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה נֹשֶׁה בּוֹ יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת הָעֲבוֹט הַחוּצָה: דברים כד יא

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כיון וכו' דסבר שעבודא דאורייתא. עי' פסחים דף סא ע"א תוס' ד"ה ושנו:

מוסף רש"י

יתומים שאמרו. הכא ליפרע מהם לא יפרע אלא בשבועה, אף בגדולים אמרו (כתובות עד:). **איבא למ"ד.** איכא למימר אמוראי פלגי בהא מילתא ושמעתייהו לא אתפרקא בגמ' (רשב"ם ב"ב קעד:). **כי לית ליה נכסי לא משתעבד.** דלא גמר גלגו לשעבד נפשיה ואיהו אלא פטומי מילי שירא לאפסוד. (שם). **מצוה הוא דעבד.** המשדך מזיווגן אין דעתו לפרוע הערכות אבל מתכוין לזווגן שע"י ערכות זו מתקלין ולא מידי חסריה לאשה דהא טב למיתב טן דו ולטוותה נתכוין. (שם). **ולאו מידי חסריה.** שלא הוליאה כלום מעצה. (לעיל מפ:).

מוסף תוספות

א. אם נעשה ערב לנכסי צאן ברזל בשעת נישואין, [דהיינו]. תוס' הרא"ש. ב. רבא. תוס' הרא"ש. ג. [אלא] שיעבודא דאורייתא וכל תנאי שבממון קיים. רא"ש סימן נ, ד. זכות המלוה. רא"ש שם. ה. בין בח"ח לנדיקן. תוס' לעיל שם והשוו דיניהם בכל מקום לגבות מהן מן הזיבורית. רא"ש שם. ו. [ד]היזק זיבורית גובה מן העידית פירש רש"י עידי עידית וקרה. תוס' הרא"ש. ז. [ד]גבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא דמדאורייתא דרכן להוציא פחות שבכלים ואפי' זיבורי זיבורית ולא מייתי מרבא אלא לפרש לשון 'שפאי'. תוס' הרא"ש. ח. לרעות שם בהמות של כל אדם והבעלים נוטלין שכר ולהכי לא קתני שפאי עידית דאפי' הוליך שם בהמות שלא ברשות הבעלים לא מקרי מזיק. תוס' הרא"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

יתומין שאמרו כו' בין לשבועה בין לזיבורית. וא"ת לשבועה היכי משכחת לה בקטנים לרב אסי דאמר בפרק שור היתומים (ערכין דף כג.) אין נזקקין לנכסי יתומים[א] אלא אם כן רבית אוכלת בהם[ב] ובשלמא זיבורית משכחת לה כשהודה ומת לרב הונא דאמר דמשום לרבי אבל שבועה ליכא ולר"ת דמפרש[ו] דלוקח שותפות[ג] אמרו חכמים (סנהדרין דף סג.): לאסור לעשות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה אבל אם כבר נתחייב מותר לקבל הימנו כדי להגיל מידו וקרא דמייתי לא ישמע על פיך (שמות כג) אסמכתא בעלמא דקרא ביצרא[ל] מיירי[ד] אתי שפיר דאיכא לאוקמי בשטר שיש בו רבית ובעובד כוכבים שקיבל עליו לדון בדיני ישראל[ה] אבל לפי מה שפי' רבינו שמואל[ו] דאסור לקבל הימנו שבועה מק"ו דשותפות קשה[ז] וי"ל דמיירי בגר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים[ז] אי נמי כדמוקי לה בירושלמי בהכותבים[ח] מיפתר כשערב לו מן העובד כוכבים וקיבל העובד כוכבים להפרע מן החייב מחילה דאי לא הכי העובד כוכבים בחר ערבא אזיל ואסור כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עא.): אי נמי כר' יוחנן דאמרי[ט] מזקקין[י] לכתובה[כ]: **תנו מאתים זוז בו'.** דוקא בכי האי גוונא שאינו נותן להם בשוה אבל אם היה נותן להם בשוה אפילו בלא[י] אחריות נמי כל הקודם בשטר זכה[ל] מדלא אמר תנו שם מאות לפלוני ופלוני ופלוני ש"מ דלהקדימם נתכוון: **גובה מכולם.** נראה דכל אחד יתן לפי חלקו כדאשכחן[מ] גבי בכור דנותן לי שניים וכיונו חנגאל דימה למתניתין דפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף לג.) ונראה שיש לחלק[א]:

אע"ג דקמא בינונית. קשה קלת דאמאי קא סלקא דעתין דמקשה דלא מפרש דאין נפסד אלא אחרון והא ריש דקתני גובה מכולם על כרחך צריך לפרש דנפסדים כולם דהתם פטיעה דשקיל ביזוניתא[ב]:

שמע מינה במתנה נמי עבוד רבנן תקנתא. דאע"ג דיש לחלק בין מתנת שכיב מרע לשאר מתנות דלא מסיק אדעתיה דמית ויהיב כל נכסיו כדאמרינן לעיל דלא מסיק אדעתיה מלוה דמית לוה ואין כאן נעילת דלת לא מסתבר ליה לחלק אי נמי[ג] הכא במתנה[ד] במקלא[ט] דהוא כמתנת בריא[ט]: **הבא** במאי עסקינן בבעל חוב. ומהכא משמע דנע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא נגבה לקתני יפא עליו שטר חוב כו' וכן הלכה במקרקעי[ו]: **והא** כל הקודם בשטר קאמר. אי במתנה איירי ניחא דפשיטא דאיירי בשטר קדמתא דליכא לספוקי בשטרא אחרינא[ז]: יש[ח] **אין מוציאין לאכילת פירות.** בפרק נערה (כתובות דף נא.): תניא חמשה גוזין מן המשומרין ותנא ושייר הכא והתם ותא"ג דהתם תני חמשה[ט] [יא]: **לפי שאין כתובין.** פי' בקונטרס אע"ג דנפ"ק דנבא מליעא (דף טו.) אמרינן שכן כותב לוקח אבא איקוס ואשפי זגינא אלין אינון ועמליהון ושבחיהון[יב] ופירי דידהו מ"מ כיון דבשעת כתיבה לא הוי עדיין שום שבח אין קול לאותה כתיבה לפי זה הא דפריך והא מזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דמי לאו מבנות פריך אלא מאשה שהיא בעולם[כ] אי נמי דבנות נמי מי לא עסקינן דהוו בעולם[כא] כגון דגירשה ואהדרה:

כתובין הן אצל בני חורין. וא"ת אמאי לא משני[כב] אימור דרבי אתפסה כדאמרינן לקמן דמוקי לה בקנו מידו איכא למיחש לגרדי והכא לא מיירי בקנו מידו וליכא למיחש לגרדי[כג]: **רבי חנינא** קצובין וכתובין בעי. [כד] אריש לקיש[כה] לא מיבעיא ליה אי קלוגין וכתובין בעי אי לאו[כו]:

ג) **במקום שיש בני חורין.** דאתו לקוחות לאינעוי ולמימר מיניה גבי שהרי יש לך מקום: **במתנה היאך.** אם שיעבדה של משועבדים הללו אינו אחר מחמת מכר אלא שנתנה במתנה לאחר שלוה מזה ושייר זיבורית לפניו היאך מיגבי מזיבורית בני חורין או מביזונית משועבדים:

אין אומרים כל הקודם בשטר. דאם זכה ליקדם שלא יטלו אחרונים אלא מה שייר הראשון שאם יתחסר שלא ימצאו שם כל כך לא יהיה נפסד הראשון הא לא אמרינן דכיון דלא אמר אחריו לפלוני לאו דוקא אקדמיה אלא שאי אפשר להוציא שני דברים כאחד: **יצא עליו שטר חוב.** על המת לאחר שנגבו אלו: **גובה מכולם.** כלומר כולן נפסדים בדבר אים אים לפי חלקו בעל ארבע מאות נפסד יותר מכולן שהדין להחזור ולחלק לאחרים שיפרעו לזה מחלקו של אחד מהם שאם יצא עליהם חוב של מנה חולקין אותו לתשעה חלקים ויש לזה ב' חלקים וזה שלשה וזה ד': **גובה מן האחרון.** שאפילו יצא שטר"ח קודם שנגבו הן וגבה בעל חוב את חובו הוה הראשון לגובה קודם לגבות את הנמצא עד שיגבה כל חובו ואחריו יטול שני והשלישי יפסיד והשתא נמי לא שנא: **אין לו.** אין בשל אחרון כדי חיוב השטר: **מזיבורים גבי.** מבארא דאמרן דקמא קדים ואמר ליה כשנשתעבדו לי תחילה קודם שאמר ואחריו לפלוני היו שלי משועבדים והשאר בני חורין והוטל דיך עליהן הלכך בארא שקל דיך אלמא במתנה נמי אמרינן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום ב"ח: **כנעל חוב.** אותן שאמר עליהם תנו להם כך וכך מלוים היו: **וליחזי שטרא.** דהלוואה דמאן קדים אמאי אזלינן בתר דקדים ומאוחר דלוואה אי נמי בריש כי לא אמר ואחריו אמאי גובה מכולם: **דליא שטרא.** דהלוואה דמלוה על פה הואי: **פקדון.** לוואה: **ואי בעיא אימא.** לעולם אי קמא ביזונית ובארא זיבורית מקמא גבי דשקיל דייניה ולא אמר במתנה אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ומאי גובה מן האחרון אינו נפסד אלא אחרון ואם אי נמי גבי מקמא אחר על האחרון וגובה ממנו דאמר ליה אינ לית לך למשקל מקמאי: **ואי בעיא אימא.** דוקא גובה מן האחרון קאמר ואפילו הכי לא תפשטו מינה דאין נפרעין כו' והכא במאי עסקינן דשוו כולהו קרקעות אי כולן ביזוניות אי כולן זיבורית: **לפי שאין לחוזין.** הפירות הללו כשנכתב שטר מכירת הקרקע הגזולה עדיין לא היו ולא כתב בשטר אלא פלוני מכר קרקע פלונית לפלוני באחריות הלכך דמי הקרקע הוו כמלוה בשטר להחזיר אחריותו עליו אבל דמי הפירות הוי כמלוה על פה ולא טרפי ממשעבדי ואף על גב דכתב ליה אנא איקוס ואשפי זגינא אלין אינון ועמליהון ושבחיהון ופירי דידהון[ו] אהני לאחיוביה באחריות' וגיבי מצבי חרי אבל ממשעבדי לא דטעמא דמלוה בשטר טרפא ממשעבדי משום דאית ליה קלא[ז] ולהך כתיבה ליתי לה קלא דבשלמא על הקרקע נפיק קלא פלוני מכר לפלוני וקיבל עליו אחריות אבל על הפירות שאינן עדיין בשעת מכירה אין קול יוצא: **כמאן דליכיבי דמי.** דתנאי בית דין הוא ומשגיחים לו קול יוצא שהוא משועבד לה דתנן לא כתב לה בנו נוקנין דיהוו ליכי מינאי כו' ואת תהא יתבא בגיתי כו' חייב שהוא תנאי ב"ד בכתובות בפרק נערה (דף נב.): **מעיקרא נהני איתקן.** תנאי ב"ד כך היה שיהו כתובים אבל בני חורין ולא יהו חשובים ככתובים אבל משועבדים לפי שאין לך אדם רוצה שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו[ח] מחוייב עליו עולמית:

קלוגין

ו. ואין לומר דנקט שבועה משום גדולים, מדפריך תלמודא ודלמא ה"מ לענין שבועה אלמא דבקטנים נמי שייך שבועה. תוס' הרא"ש. ז. שנשבע בשם. תוס' מנחות לד. ד"ה שמעלת. ולא קבל עליו שלא ליטול רבית. רשב"ם. ח. לנכסי יתומים. רשב"ם. ט. משום מזוני או משום חינא. רשב"ם. י. [ד]פשיטא ד"אחריני קאמר. מיע"ר. יא. ואינה ראיה גמורה דדלמא שאני דרושה לפי שאין להן בנכסים כלום אלא מה שייריר בע"ח של אביהם וכן דחו בתוס'. רשב"ם. הרשב"ץ מביא מעלין בין בכור לנפל ופ' ומ' לענ' אם יש מומא תוס'. [ו]ועי' מהר"ם ס"ק ס' שפי' בענין אחר). יב. וי"ל דהתם ודאי שייך לומר לשון גובה דמאיזה מהם שירצה גובה, אבל הכא שאינו יכול לגבות אלא מן האחרון לא משמע לי. לפרושי אין נפסד אלא אחרון. תוס' הרא"ש ועי' עוד מיון בדינו קדקש. יג. דלעולם מתנת שכ"מ כירושה היא. רע"ן. יד. שכ"מ. רע"ן. טז. ובקנין, עסקינן. רע"ן. טז. ומה שייריר אינו מספיק לחובו, א"נ וכו' דאשתדוף בני חרי גבי ממשעבדי. רנטי קדקש. יז. דשמעינן מהא, דאפי' לכ"ד מה שגבה לא גבה, לענין ביזונית וזיבורית מה שגבה גבה. רשב"ש. יח. אלא אי אמרת בבע"ח, סתמא דמלתא כל הקודם בשטר חובו קאמר, ואהדר לי', לדידיה נמי שטר פקדתא היא. רשב"ש. יט. והא דפריך בפ"ק דקידושין (טז:) גבי ד' מעניקין לחם ג' באיש וג' באשה כו' תנא תני ארבעה ואת אמרת תנא ושייר, היינו משום דקתני 'ואי אתה יכול אתה ארבעה באחד מהם'. תוס' מנחות נח: ד"ה ומשם. כ. אבל מבנות לק"מ דאע"ג דכתיבי כיון דלא היו בעולם בשעת כתיבה, לא מהניא כתיבה. תוס' הרא"ש. כא. בשעת כתיבה. תוס' הרא"ש. כב. [ד]כיון דבתנאי ב"ד קא אכלה. רשב"ש. כג. ונעמא דהכא לא מצי למימר לקמן כיון דמיירי בקנו מידו. תוס' הרא"ש. כד. דאיכא למימר דאתא לאוסופי אטעמא דר' יוחנן, אבל. תוס' הרא"ש. כה. שלא הזכיר כ"א 'כתובים'. תוס' הרא"ש. כו. [ד]פשיטא ליי' דלא בעי קצובים. תוס' הרא"ש.

ז) כ"ג קלא. כ) שייך לעיל במתנה מח:]. ג) [ב"מ נט טו.]. ד) [קדושין יג:]. ה) [ובנותיו רש"ש]. ו) [בסנהדרין סג: תוס' ד"ה אסור ובכורות ב: תוד"ה שמא]. ז) [בתוס' שם]. ח) [כתובות פ"ט ה"ח]. ט) [בערכין שם]. י) [צ"ל אחריו. רש"ל וכ"ה בתוס' הרא"ש]. יא) [ב"ב קכד.]. יב) [שייך לעיל במתנה מח:]. יג) [וע"ע תוס' כתובות נא: ד"ה תמצה וכו' ביתר ביאור]. יד) [נ]פיגיו שם ליתא וכן מוכח מתוס' שם ד"ה תדע שכך כותב וכו' הו"ל למתני נמי ופייהיהן וכו' ע"ש וקל"ע].

מוסף רש"י

שכיב מרע שאמר כו'. להכי נקט שכיב מרע, דבריריה אינא לאיפלוגי בין היכי דאמר אחריו לפלוני לחיבא דלא אמר, משום דלאו לאלוק כל נכסיו בדבור פיו, נזה כך ונזה כך, אבל ברא דגיל ליתן לכל אחד בפני עצמו והדבר יזוע נמי מקנה מחלה ונמי לנסוף (רשב"ם ב"ב קלח.). **תנו מאתים זוז אחריהן כו'.** וכגון דלא שייר אחריהן כלום, דאי שייר מידי שלא אלק להם, אע"ג דמית לא קנו אע"ג דמית לא בקנין סודר כדפסקינן במי שמת (קנ"ל:) מתנת שכיב מרע במקלא בעי קנין ואע"ג דמית (שם). **לפיכך יצא עליו שט"ח.** קודם שקנלו המעות, אי נמי כגון דהיי מלחים זח ושלש מאות זוז הן שדות שטות כך וכך דמים, הלכך אפילו לאחר שנגבו גובה בעל חוב מהן, דהמקבל מתנת שכיב מרע מיכוסה שויה דנן ומקרקעי דיתמי משעבדי לבעל חוב (שם). **גובה מכולן.** שהרי לגולם נתניין ליתן בימה, אלא שאין אדם יכול להוציא שני דברים בלאחר, וכגון שלא שתק בימים דהיינו ממלך, הלכך גובה מכולן, מן המעט ומעיט ומן הרב ירבה, כגון אם בא בעל חוב לגרוף תשע דינרין, גובה מן המאתים ב' דינר ומן הבא מאות שלש דינר ומן הד' מאות אחרא דינר והא דנקט האי מודרא, דכולא הוא דנקט ומשום קיפא, דהיכא דאחר אחריו ואחריו לאחרון אחרון נפסד ואע"פ שאוהבו שכיב מרע יותר ליתן לו מתנה מרובה (שם). **אין לו.** כדי החוב, **גובה.** המותר, משלמיני (שם). **לפי** אין קצובין. ואין הלוקח יודע בכמה לה זהיר (כתובות נה.).

מוסף תוספות

א. קטנים. תוס' הרא"ש. ראפי' בשבועה עד דגדליי. תוס' ריב"ל. ב. כי המלוה בריבית אין מוסרין לו שבועה. ר"ן על הרי"ף. ג. נשון הרשב"ש: דדוקא לכתחילה אמרו חכמים אסור לעשות שותפות עם העכו"ם. ד. ולפני עור ליכא דבני נח לא הוהרו על כך. תוס' סנהדרין סג: ד"ה אסור. ה. לענין השבועה. תוס' הרא"ש.

ו. ואין לומר דנקט שבועה משום גדולים, מדפריך תלמודא ודלמא ה"מ לענין שבועה אלמא דבקטנים נמי שייך שבועה. תוס' הרא"ש. ז. שנשבע בשם. תוס' מנחות לד. ד"ה שמעלת. ולא קבל עליו שלא ליטול רבית. רשב"ש. ח. לנכסי יתומים. רשב"ש. ט. משום מזוני או משום חינא. רשב"ש. י. [ד]פשיטא ד"אחריני קאמר. מיע"ר. יא. ואינה ראיה גמורה דדלמא שאני דרושה לפי שאין להן בנכסים כלום אלא מה שייריר בע"ח של אביהם וכן דחו בתוס'. רשב"ש. הרשב"ץ מביא מעלין בין בכור לנפל ופ' ומ' לענ' אם יש מומא תוס' [ו]ועי' מהר"ם ס"ק ס' שפי' בענין אחר). יב. וי"ל דהתם ודאי שייך לומר לשון גובה דמאיזה מהם שירצה גובה, אבל הכא שאינו יכול לגבות אלא מן האחרון לא משמע לי. לפרושי אין נפסד אלא אחרון. תוס' הרא"ש ועי' עוד מיון בדינו קדקש. יג. דלעולם מתנת שכ"מ כירושה היא. רע"ן. יד. שכ"מ. רע"ן. טז. ובקנין, עסקינן. רע"ן. טז. ומה שייריר אינו מספיק לחובו, א"נ וכו' דאשתדוף בני חרי גבי ממשעבדי. רנטי קדקש. יז. דשמעינן מהא, דאפי' לכ"ד מה שגבה לא גבה, לענין ביזונית וזיבורית מה שגבה גבה. רשב"ש. יח. אלא אי אמרת בבע"ח, סתמא דמלתא כל הקודם בשטר חובו קאמר, ואהדר לי', לדידיה נמי שטר פקדתא היא. רשב"ש. יט. והא דפריך בפ"ק דקידושין (טז:) גבי ד' מעניקין לחם ג' באיש וג' באשה כו' תנא תני ארבעה ואת אמרת תנא ושייר, היינו משום דקתני 'ואי אתה יכול אתה ארבעה באחד מהם'. תוס' מנחות נח: ד"ה ומשם. כ. אבל מבנות לק"מ דאע"ג דכתיבי כיון דלא היו בעולם בשעת כתיבה, לא מהניא כתיבה. תוס' הרא"ש. כא. בשעת כתיבה. תוס' הרא"ש. כב. [ד]כיון דבתנאי ב"ד קא אכלה. רשב"ש. כג. ונעמא דהכא לא מצי למימר לקמן כיון דמיירי בקנו מידו. תוס' הרא"ש. כד. דאיכא למימר דאתא לאוסופי אטעמא דר' יוחנן, אבל. תוס' הרא"ש. כה. שלא הזכיר כ"א 'כתובים'. תוס' הרא"ש. כו. [ד]פשיטא ליי' דלא בעי קצובים. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין סד טוש"ע ח"מ סימן קח סעיף ג וסעיף ח וטוש"ע אה"ע סימן לו סעיף טז:
יח ב מיי' פי"ט שם הלכה ח סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף יח וסימן מיט סעיף ג:
יט ג מיי' פ"י מהל' זכייה ומתנה הל' יג [יד] סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קיח סעי' ח וסי' רנג סעי' ט:
כ ד מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הלכה ב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' קיח סעי' ח:
כא ה מיי' פכ"ח מהל' מלוה ולוה הל' ח:

גליון הש"ס

גמ' במתנה היאך. עי' ב"ב קנה ע"ב תד"ה הא המקוים:

פסקי רי"ד

יתומין שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית. ראי' דא' אמרינן בערכין בפרק שום היתומים (כב:) הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר חיישינן דלמא צררי אתפשה והילכך אין נזקקין לנכסי יתומים ואפילו בשבועה עד דגדלי והכא אמרינן דבשבועה מיהת נפרעין וא"ת כגון שחייב מודה אי הכי שבועה מאי עביד'תיה י"ל מאי דאמרינן הכא דנפרעין בשבועה מן היתומים מיתוקמא בכתובת אשה דנזקקין מנכסי יתומים משום חינא אבל לשאר חוב אין נזקקין ואפילו בשבועה עד דגדלי: ירושלמי (כתובות פ"ט ה"ז) אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשטר שהרבית אוכלת בו וי"א אף לכתובת אשה מפני מזונות וי"א אף לגזילה ולניזקין א"ר יוסי אף אנן תנן תרוויהון לגזילה מן הדא דתניא בהגזל ומאכיל (ב"ק קיא:) אם היה דבר שיש בו אחריות חייבים להחזיר ולניזקין מהדא אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית כך היא מתני' אין נפרעין מנכסי יתומים לניזקין אלא מן הזיבורית והתניא עמד הבן תחת האב הניזקין שמין להן בעידית וכו' א"ר יוסי לא קשיא כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן ובהא פליג עם תלמודא דידן דאמרינן יתומים שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית: **מתני'** אין נפרעין מנכסי משועבדי' מקום שיש נכסים ב"ח ואפילו הן זיבורית אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם בעי רב אחדבוי בר אמי במתנה היאך דקנא הוא דעביד רבנן משום פסידא דלקוחות אבל מתנה דליכא פסידא לא או דלמא מתנה נמי אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה יהיב ליה מתנה והילכך כלקוחות דמיא ופשיט מר קשישא לרב אשי דמתנה נמי עביד רבנן תקנתא בה כלקוחות ובפ' מי שהיה נשוי (כתובות צה:) איפסיקא הלכתא אישתדוף בני חורי טריף ממשעבדי: **מתני'** אין מוציאין לאכילת פירות. פי' אכילת פירות המצא אצל נגזל דאתי ושקיל לה לארעא ומשלם ליה כל פירי דשמט ואכיל מינה דהדרא ארעא דהדרי פירי אבל ב"ח נהי דגובה שבח המגיע לכתפים (ב"מ טו:) מפני שהוא מחובר לקרקע אבל פירי דשמיט לוקח מההוא שדה לית ליה ושבח נמצא בין בנגזל בין בבעל חוב אלא זה יש בינייהו שב"ח טורף את השבח ואינו נותן הוצאתו של לוקח שהוא אומר לו אילולי אתה שקנית שעבודיך היה (לו) הלוה מוציא (ליה) הוצאות ומשביחה והייתי טורפה ממנו ולא הייתי נותן לו מהוצאתו כלום וכל דיני שהיה לו הלוה יש לי עליך שקנית שעבודיי אבל הנגזל טורף השבח ומחזיר לו הוצאתו אם השבח מרובה על ההוצאה שאף אם מצאה ביד הגזלן היה דינו כך שאין לו לטרוף אלא את שלו ולא היתר ולמה ירדיה הוצאתו של זה לא יהא אלא היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות שיש לו הוצאתו אבל ב"ח בחובו הוא טורף הכל ואינו מחזיר כלום. ואם מכר ראובן לשמעון שדה ובא הנגזל וטרפה ממנו אם לא שבא ב"ח דראובן וטרפה ממנו עם השבח שגבה שבחיה וחזור שמעון על ראובן מפני שמכרה לו באחריות הקרן של שדה גובה מנכסים משועבדים אם אין לו בני חורין והפירות והשבח שהפסיד אינו גובה אלא מבני חרי וכן מזון האשה דכתב לה ואת תהא יתבת בביתי וכו' **וכן מזון הבנות דכתב לה בנן נוקבין דיהוון ליכי מינאי וכו' אינן ניזונות אלא מנכסים בני"ח מפני תיקון העולם** פי' מפני תקון הלקוחות ואמרינן מ"ט **אמר עולא אר"ל לפי שאין כתובין** פי' מוקי למתני' כגון ט) דכתב ליה אחריות על השבח ועל הפירות אלא כתב לו אני מוכר לך שדה זו באחריות ולא כתב לו אנא אקום ואשפי זבינייא אילין ועמליהון ושבחיהון ופירי דידהון וקסבר עולא כיון שמכר לו השדה באחריות דין הוא שישלם לו הפירות והשבח אבל מיהו 2) מבני חרי ולא ממשעבדי דכיון שלא כתב לו אחריות השבח

ט) נ"ל דלא כתב ליה וכו' ולא כפרש"י. נ) נ"ל לא גבי מקלא מבני חרי וכו'.

קלוכין ואע"פ שאין כתובין. ואית ליה דמלוה על פה שהיא קלוכה טרפה ממשעבדי: **ונטלה עישור נכסים.** שזה משפטו הבנות [9]בשעת בגרות לו ניטלוין ליטול עישור נכסים בהכנסת פרנסת גדוייהן לכל מה שניזונו מזונות עד לאותה שעה: **ולא הספיקה שניה לגבות** שלא ניסת: **עד שמת הבן.** ונפלה כל הירושה לפני שתיהן: **שניה ויתרה.** אינה ויתרה. עישור נכסים ולא אמרינן תיגבי עישור נכסים שלה ולא אמרינן תיגבי עישור נכסים בריאה והשאר יחלקו בשוה דטעמא דתקינו עישור נכסים כדי שתהא לבנות פרנסת ניטלוין והא ליכא טפי: [10]**ואמר לו ר' חנינא.** וכי מפני שקדמה זו אינה זו: **גדולה מזו אמרו.** שאפילו מכר את הנכסים: **מוליאין.** מיד הלקוחות העישור לפרנסה ואע"פ שאין מוליאין למזונות ממשעבדי: **ואם אמרה שניה ויתרה.** מפני שלא הספיקה והלא בשעבוד של אחרים שהיא גדולה מזו לא אמרו שתפסיד ועכשיו שהן בפניהן תפסיד. אלמא שמעינן לר' חנינא קלוכים טרפי ממשעבדי אף על פי שאין כתובין כגון זו: **מיקן קיילא.** עישור: **דאיתי לה קלא.** משעה שמת האב הכל יודעין שהכנת נוטלת עישור נכסים: **מפו בנותיהן ניזונות כו'.** הנושא את האשה ופקקה עמו לזון את בתה חמש שנים וגירשה בתוך חמש שנים וגשאת לאחר ופקקה עמו כמו כן חייב לזונה חמש שנים אחד זנה ו"ל נותן לה דמי מזונות מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין דקתני מתניתין אין מוליאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים: **ויש.** אותה בת אשתו: **ניזונת מנכסים משועבדים כו'.** אלמא כיון דקיילי חמש שנים אע"ג דלא כתיבה גביא ממשעבדי כר' חנינא וקשיא לעולא: **בשקנו מידו.** וסתם קנין לכתיבה עומדו[11]: **אי הכי בנות נמי.** דהויא לה מייגה ליזונו ממשעבדי הואיל ובקנו מידו קא מיילי: **מאי פסקא.** מאי דעתיה דמנא וכי פסקא למילתיה דסתם מאן דפסיק הכי קנו מידו לבת אשתו ולא קנו לבתו: **דלא הואי.** שעדיין לא נולדה: **מי לא עסקינן כו'.** כלומר ומי לא משמע נמי ממתני' כגון דהוו בנתיה בשעת קנין: **והיכי דמי.** כגון דגירשה לאחר שנולדו לו ממנה בנות: **ואהדרה.** ופקקה עמו תנאים הללו דהא מתני' סתמא תנן: **וכי מגרע גרעה.** בתמיה: **כיון דכתבינהו כ"ד קא חלבה.** ולא נמי קנו מידו ונתן לב להשלים חוקה: **אימא לרבי.** של מעות התפיסה במותו להיות בידה לזון מהם: **אימפי.** אמרו אין מוליאין לאכילת פירות מנכסים משועבדים: **בזמן שקדם מקחו.** של לוקח שני זה שהראשון שלקח שדה הגזולה בא לחזור עליו: **נשבחו של לוקח ראשון.** שבשלקח זה השני מן המוכר עדיין לא השביח הלוקח הראשון את הקרקע הגזולה: **אבל קדם שבחו של ראשון כו'.** דמשהשביחה והכל יודעים שבאחריות מכרה לו יצא כל אחריות הקרקע עם שבחו ופירותיה על נכסי הגזלן: **אלמא משום דלא קדים הוא.** ולא משום קלוכין וכתובין: **מפני תיקון העולם לפי שאין כתובין.** ואם בתת לטרוף לקוחות אף במלוה על פה אין לך אדם שהמחבירו לפי שירא שמא יש עליו מלוה: **והלא אין קלוכין.** ובמה יש ללקוחות להזהר ובלאו תיקון העולם נמי אין הדין לטרוף: **והלא אומר לא מצאתי אלא אחד נשבע.** דלמפרש טעמא דלא מנתחי מהדדי והוה ליה טעמא של זה טענת ברי אחרי שאחד מהם ביד זה והרי הודה לו במקצת: **שני שוורים קשורים מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד פטור ואינו נשבע.** שכן הוא שהחזיר לו האחד דהויא ליה נמי טענה ולדיה ואף על פי שלא רלה כשמלאם שהרי גם זו אומר כן והוה ליה אליף מודה במקצת טענה ברורה. והך סיפא נמי ר' יצחק אמרה ולא גרסינן בה תניא נמי הכי: **הוא**

או דילמא קצובין ואע"פ שאין כתובין. פי' בקונטרס ואית ליה דמלוה על פה גובה ממשעבדי ואין נראה דבהדיא תנן בפרק גט פשוט (כ"ג דף קנה.) דגובה מנכסים בני חורין [12]ומפרש ר"ת דהכא לא מלוה אלא בשאר מילי דקלבה כגון פסק לזון את בתה חמש שנים [13]דדוקא במלוה על פה לא גבי ממשעבדי משום דמאן דיזיף בלנעא יזיף אבל שאר מילי הוו כמכר [14]דאמרי' (כ"ג דף מא.): המוכר שדהו [15]בעדים גובה מנכסים משועבדים דמאן דמזבן בפרהסיא מזבן [16]: **אמר ר' חנינא גדולה מזו כו'.** למאי דמסיק בפרק מלילת האשה (כתובות דף סט.) דרבי יוחנן קיבלה מרבי (חנינא) הוה מלי למיפרך השתא דבעי למידק דקלוכין לחוליה מהני ארבי יוחנן דאמר לעיל לפי שאין כתובין ומיהו אתם דחוק בעלמא הוא ובמסקנא דהכא ניחא: **בשקנו מידו.** פי' בקונטרס דהוו ככתובין דסתם קנין לכתיבה עומד וקשה דא"כ אמאי פריך מי הכי בנות נמי הא לא מהני כתיבה דבנות כדאמר לעיל[17] לכך נראה דקנין אליס טפי מכתיבה[18] לכך פריך בנות נמי נהי[19] דכתיבה לא מהני קנין ליתהני: **אימר צררי אתפסה.** דוקא לגבי משועבדים[20] חיישינן אבל גבי בני חרי לא דאמרינן בפרק שני דייני גזירות (כתובות קז:) לרבי לקטנה לא מתפיס ולריך עיון דלענין משעבדי חיישינן במזונות טפי לגרבי מבכתובה דכתובה נפרעת בשבועה מנכסים משועבדים ומזונות[21] לא גבי כלל אפילו בשבועה[22] ולענין בני חרי הוי איפכא דלענין מזונות גבי בלא שבועה ולכתובה בעי שבועה כדתנן בפ' שני דייני גזירות (שם דף קד:) מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות מן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחילה[23]: **אלמא משום דלא קדים הוא.** פי' בקונטרס ולאו משום דקלוכין וכתובין וק' דא"כ כי משני תנאי היא ונראה לדעתא[24] פריך דוקא ולמפשט נמי דרבי חנינא קלוכין אע"פ שאין כתובין דבזמן שקדם שבחו של ראשון[25] היינו קלוכין ואין כתובין דכתיבה לא מהניא אע"ג שכבר בא השבח כיון דבשעת הכתיבה אכתי לא הוה[26]: **וכי** מה תקון העולם יש בזה והלא אין קצובין. פי' בקונטרס ומן הדין בלא תיקון העולם אין לגבות ממשעבדי כיון דאין קלוכין ופקה דהא ר' חנינא דאמר לפי שאין קלוכין קאי לפרושי מפני תיקון העולם דמתני'[27] לכך נראה דה"פ קא תלית טעמא מפני תיקון העולם בכתיבה מה תיקון העולם יש בזה דאפילו הוו כתובין לא גבי ממשעבדי דאין תיקון העולם תלוי בכתיבה אלא בקניבה[28]: **כיסין לא מינתחי מהדדי.** ואפילו רבי[29] (מאיר) בפ"ק דביצה (דף י:) דאמר גבי כיסין זימנין דמיתבעל קיטרייהו היינו משום דאיכא הוכחה שהנים מאתים ולא מצא אלא מנה אבל הכא מי יימר דלא מצא אלא אחד[30]:

תניא נמי הכי. פי' בקונטרס דל"ג תניא והך סיפא נמי ר' יצחק אמרה וגרס בסיפא דלא חוה אומר שני שוורים קשורים מצאת לי והלה אומר מלאתי והחזרתי לך אחד מהם הרי זה נשבע ולקשה דליהמניה במגו דאי בעי אמר לא מלאתי אלא אחד ועוד[31] לפי המסקנא[32] ר' יצחק דאמר כמאן אלא הכי גרסינן תניא נמי הכי שני שוורים מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד אינו נשבע שני כיסין קשורין מצאת לי

שוורין מנתחי מהדדי. וטעמא שמא הוא: **שני שוורים קשורים מצאת לי והלה אומר מלאתי והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע.** שכן הוא שהחזיר לו האחד דהויא ליה נמי טענה ולדיה ואף על פי שלא רלה כשמלאם שהרי גם זו אומר כן והוה ליה אליף מודה במקצת טענה ברורה. והך סיפא נמי ר' יצחק אמרה ולא גרסינן בה תניא נמי הכי: **הוא**

אומר לא החזרת לי כל עיקר הרי זה נשבע פי' או לא היתה הטענה על המציאה כגון שתברר בעדים שמצא שניהם אלא הם טוענים על החזרה שזה אומר החזרתי לך אחד מהן ואיני חייב אלא אחד זה אומר לא החזרת לי כלום מחזיר לו הא' שמודה שלא החזיר ועל האחד שאומר כי החזירו נשבע לו מפני שהוא מודה במקצת והוא טוענו טענה ודאית שאומר לא כלום ואילו היה זה כופר בכל שהיה אומר החזרתי לך את שניהם היה פטור משבועה כדין כל האומר פרעתי אבל עכשיו שמודה במקצת ואינו כופר אלא במקצת חייב לישבע במה שכופר. ומקשה **ולית ליה לר' יצחק המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם** פי' מדקתני מפני תיקון העולם ש"מ הא לאו הכי הוה מן דינא לאשבועיה וה"ד אי דקא טעין טענת ספק נגון שמצא חמורו והחזירו לו ואמר דיסקיא מליאה דינרים הייתה לי עליו ושמא אתה מצאתה והא אין נשבעין על הספק כדתנן בשבועות (מה.) ואלו נשבעין על הספק שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופוס וכו' ומפרש בגמ' (שם מה:) שלא בטענת ודאי אלא בטענת ספק ודוקא אותם נשבעי' בטענת ספק מפני תיקון העולם אבל מידי אחרינא לא והכא ספק הוא לו דשמא אדם אחר לקח הדיסקיא והניח החמור אלא ודאי דקא טעין ליה טענת ודאי כגון שמצא כיסו קשור והחזירו לו והוא טוענו כ' דינרים היו לי שם והוא

מסורת הש"ס

א) כתובות סט., ב) כתובות קח: קכ:, ג) [גיליה י:], ד) [לעיל מח:], ה) [בדפו"ר אמר], ו) [ב"ב מ.], ז) [עשות הלפוסן],

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ונטלה וכו' בשעת בגרות. זה לל"ע מאלד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שניה ויתרה א"ל כל"ל ואות ו נמחק:

מוסף רש"י

עד שמת הבן. ונפלה הירושה לפני הבנות (כתובות סט:). **שניה ויתרה.** עישור נכסים ולא אמרינן תגול עישור נכסים תחלה כמו שנלה זו ואח"כ יחלקו בשוה דטעמא דתקינו עישור נכסים כדי שתהא לבנות פרנסת ניטלוין והא ליכא טפי: **ואמר לו ר' חנינא.** וכי מפני שקדמה זו אינה זו: **גדולה מזו אמרו.** שאפילו מכר את הנכסים: **מוליאין.** מיד הלקוחות העישור לפרנסה ואע"פ שאין מוליאין למזונות ממשעבדי: **ואם אמרה שניה ויתרה.** מפני שלא הספיקה והלא בשעבוד של אחרים שהיא גדולה מזו לא אמרו שתפסיד ועכשיו שהן בפניהן תפסיד. אלמא שמעינן לר' חנינא קלוכים טרפי ממשעבדי אף על פי שאין כתובין כגון זו: **מיקן קיילא.** עישור: **דאיתי לה קלא.** משעה שמת האב הכל יודעין שהכנת נוטלת עישור נכסים: **מפו בנותיהן ניזונות כו'.** הנושא את האשה ופקקה עמו לזון את בתה חמש שנים וגירשה בתוך חמש שנים וגשאת לאחר ופקקה עמו כמו כן חייב לזונה חמש שנים אחד זנה ו"ל נותן לה דמי מזונות מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין דקתני מתניתין אין מוליאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים: **ויש.** אותה בת אשתו: **ניזונת מנכסים משועבדים כו'.** אלמא כיון דקיילי חמש שנים אע"ג דלא כתיבה גביא ממשעבדי כר' חנינא וקשיא לעולא: **בשקנו מידו.** וסתם קנין לכתיבה עומד: **אי הכי בנות נמי.** דהויא לה מייגה ליזונו ממשעבדי הואיל ובקנו מידו קא מיילי: **מאי פסקא.** מאי דעתיה דמנא וכי פסקא למילתיה דסתם מאן דפסיק הכי קנו מידו לבת אשתו ולא קנו לבתו: **דלא הואי.** שעדיין לא נולדה: **מי לא עסקינן כו'.** כלומר ומי לא משמע נמי ממתני' כגון דהוו בנתיה בשעת קנין: **והיכי דמי.** כגון דגירשה לאחר שנולדו לו ממנה בנות: **ואהדרה.** ופקקה עמו תנאים הללו דהא מתני' סתמא תנן: **וכי מגרע גרעה.** בתמיה: **כיון דכתבינהו כ"ד קא חלבה.** ולא נמי קנו מידו ונתן לב להשלים חוקה: **אימא לרבי.** של מעות התפיסה במותו להיות בידה לזון מהם: **אימפי.** אמרו אין מוליאין לאכילת פירות מנכסים משועבדים: **בזמן שקדם מקחו.** של לוקח שני זה שהראשון שלקח שדה הגזולה בא לחזור עליו: **נשבחו של לוקח ראשון.** שבשלקח זה השני מן המוכר עדיין לא השביח הלוקח הראשון את הקרקע הגזולה: **אבל קדם שבחו של ראשון כו'.** דמשהשביחה והכל יודעים שבאחריות מכרה לו יצא כל אחריות הקרקע עם שבחו ופירותיה על נכסי הגזלן: **אלמא משום דלא קדים הוא.** ולא משום קלוכין וכתובין: **מפני תיקון העולם לפי שאין כתובין.** ואם בתת לטרוף לקוחות אף במלוה על פה אין לך אדם שהמחבירו לפי שירא שמא יש עליו מלוה: **והלא אין קלוכין.** ובמה יש ללקוחות להזהר ובלאו תיקון העולם נמי אין הדין לטרוף: **והלא אומר לא מצאתי אלא אחד נשבע.** דלמפרש טעמא דלא מנתחי מהדדי והוה ליה טעמא של זה טענת ברי אחרי שאחד מהם ביד זה והרי הודה לו במקצת: **לי והלה אומר מלאתי והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע.** שכן הוא שהחזיר לו האחד דהויא ליה נמי טענה ולדיה ואף על פי שלא רלה כשמלאם שהרי גם זו אומר כן והוה ליה אליף מודה במקצת טענה ברורה. והך סיפא נמי ר' יצחק אמרה ולא גרסינן בה תניא נמי הכי: **הוא**

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ב מהל' תלמוד תורה הלכה ט ע"ש ולאחין פל"ו מהל' אבל הלכה ט ע"ש סי' קיג סעי' ח ט:

כג ב מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעי' ה:

כד ג טוש"ע חו"מ סי' קיב סעיף ז:

כה ד מיי' פכ"ג מהל' תלמוד הלכה יח טוש"ע חו"מ סימן קיד סעיף ד:

פסקי רי"ד

והפירות בפירוש יכולים הלקוחות לטענן לא סברנו שקבל עליו באחריות אלא גוף השדה ולא הפירות והשבח אבל אם כתב לו בפירוש אנא אקום וכו' הכי נמי דגבי הכל ממשעבדי: א"ל רבי אבא לעולא והא מזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דמי וקתני אין מוציאין פי' שהן תנאי ב"ד הנכתבים בכתובה ואע"ג דלא כתב לה בכתובים דמי כדתנן בפ' נערה שנתפתתה (כתובות נב:) א"ל התם מעיקרא הכי איתקון בכתובים הם אצל נכסים בני חורין ואין כתובים אצל משועבדים על כך היתה תיקון ב"ש מעיקרא שלא יהו ניזונות אלא מנכסים בני חרי ולא ממשעבדי שא"כ אין לך אדם שיקנה שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו עולמית חזורין עליו. ורבי חגינא אמר לפי שאין קצובים. פי' פליג אדעולא ואמר אע"ג דכתב ליה הכי כיון שאינן קצובים לא גבו ממשועבדים ואין הלקוחות יכולין להזהר ולהניח לו מקום לגבות ממנו ומסתברא דהלכה כר' חגינא דאע"ג דכתב ליה אחרינא בפירוש אפירות ואשבח אינם גובים ממשועבדים: **מתני'** המוצא מציאה וכו' אמר ר' יצחק שני כיסים קשורים מצאת לי והוא אומר לא מצאתי אלא אחד ישבע מפני שהוא טוענו טענת ודאי (בזה שפירש הרב הגדול חולק עליו שאדרבה אם החזיר הכיס האחד פטור לגמרי לישבע) וכגון שטענו אחר שהחזיר לו הכיס האחד ואמר שנים היו קשורים וכיון שמצאת האחד גם השני אתה מצאתה ששניהם היו קשורים ביחד זו היא טענת ודאי שנשבע עליה אבל אם היתה הטענה קודם שישיב לו האבידה ואמר לו שני כיסים קשורים מצאת לי והוא אומר אחד מצאתי ולא יותר פטור מלהשבע ע"י מיגו מיגו דאי בעי אמר לא מצאתי כלום אבל אחרי שהחזיר לו תחילה הכיס האחד ועכשיו טוענו טענת ברי כי שנים היו חייב לישבע ומפני שכבר החזיר לו מקודם לכן אינו נפטר שעכשיו בעת הטענה אין לו שום מיגו שיפטרנו. **שני שורים קשורים מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד אינו נשבע** פי' ואע"פ שהחזיר לו תחלה האחד ואח"כ טען לו זה כי שנים היו קשורים: **מאי טעמא שוורים מינתחי אהדדי** ואין זו טענת ודאית כיסים לא מינתחי אהדדי והוא לה טענת ודאית. **תניא נמי הכי שני שורים קשורים מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד פטור ואינו נשבע. שני שוורים קשורים מצאתי לך וההזרתי לך אחד מהן והלה**

מוסף תוספות

א. הר"ח מי פליג אמתני'. רשב"ם. ב. וקבל עליו אחריות עד כדי אותה קצבה. רשב"ם. ג. ריש לו קול. רשב"ם. ד. וקבל עליו אחריות. רשב"ם ר"ג סס. ה. והלכך נפיק קלא בין אגוף המכר בין אפירות, או דלמא כתובין וקצובין בעינן. רשב"ם. ו. [דהא] כד מתרצינן הב"ע בשקנו מידו עולא נמי הוא דמתרץ הכי וכי הדרינן לאקשויי אי הכי בנים נמי לעולא נמי אקשינן ומאי קושיא והא עולא הוא דאמר כתובין הן אצל בני חורין ואינן כתובין אצל משועבדים אלמא לאו משום דלא כתיבא אלא משום דעיקר תקנתן הכי הויא. רשב"ם. אמנם כתוס' הרא"ש בשטת כאן כדפירשתי. וכן הוא במרדכי ח"ו: הא לא מהני כתיבה בבנות דליתנהו בעולם בשעת כתיבה. (עיי' רש"ש). ז. וכדאיתא בב"ב (מג.) הב"ע בשכתב לו דו"ד אין לי על שדה זו, והתניא דו"ד אין לי על שדה זו וידי מסולקת הימנה לא אמר ולא כלום, ומשני הב"ע בשקנו מידו, כלומר דאלים טפי, ואמרינן במציעא (יג.) בשטרא אקנייתא דהא שעבד נפשיה. רשב"ם. ח. דמעיקר תקנתין לא גביא ממשעבדא. רשב"ם. ט. שגם היא בעלת חוב, ומשום חששא דצרורי לא תפסיד חובה שהוא מוקדם. תוס' הרא"ש. י. משום פסידא דלקוחות חשו שלי לצרורי. תוס' הרא"ש. יא. דחששת צרורי דכתובה אינה גדולה כחששת צרורי דמזונות בתו, דאין אדם רוצה שתחזור בתו על הפתחים וודאי צרורי אתפסה ולא גביא ממשעבדי אפי' בשבועה. דמ"ה הו"ל כשיטת ר"ב. יב. ואפשר דקיל הוא שהקלו במזונות [לענין בני חרי. רבנו קרקסקו] משום כתי' חייה. רשב"ם. [מד' נוסף:] וכ"ת א"ה בשבו"ח נמי לא תגבי, התם איהו דאפסיד אנפשיה דאתפסה צרורי. שיט"ק. יג. ולר' יוחנן. רבנו קרקסקו. דאמרי') משום כתיבה. רשב"ם. יד. למקחו של שני, גובה כבר היה קצוב שבחו של ראשון, ואע"פ שלא היה קול לשבח זה בשעת מכירה, מ"מ בשעה שנקצב יצא לו קול. ט"ז. שכל כתיבה שאין לה קול בשעתה שוב אינה כלום. ר"ן. [וא"כ] לעולא דאמר לפי שאינן כתובין, מה לי קרים מה לי לא קרים. שיט"ק. אלא משום קצבה הוא, ואע"פ שבשעת המקח לא היה קצוב [ולא היה לו קול, מ"מ. רבנו קרקסקו] כיון שעכשיו הוא קצוב קול יוצא עליו שקוקע זה שוה כך וכך והכל יודעין שקבל עליו אחריות השבח בענין שאמרו בפרנסת הבת. ועכשיו הוכיח דר"ח [קצובין. רבנו קרקסקו] אע"פ שאינן כתובין קאמר, ולהכיח ג"כ טעמא דמתני' דלא כעולא. רשב"ם. טז. [וא"כ הוא יוצא] דלא כר' יוסי. שיט"ק. יז. וממילא קם לי' עולא כרבנן, ור"ח כר' יוסי ור' נתן. שיט"ק. יח. [ו]כל מלתא דלא שכיחא טענת בריא מקריא. ר"ן. יט. כי פריך לר' יצחק ממתני' ומשני הוא דאמר כר"א בן יעקב. תוס' הרא"ש. כ. דר"א ב"י מיירי בטוענו גדול ול"ש תקון העולם. תוס' הרא"ש.